



Osnovna šola Šalovci

Šalovci 172
9204 Šalovci
Telefon: 559-80-10
Faks: 559-80-11

E-pošta: o-salovci.ms@guest.arnes.si
Splet: www.os-salovci.si



Dragi osmošolci!

Vkorakali smo že v osmi teden učenja na daljavo. Ker smo se že vsi lepo privadili in smo kar večji mnogih računalniških trikov, nam seveda delo in učenje gresta že dobro od rok. Kako pa kaj skrbite za zdravje? Srčno upam, da ste še vsi zdravi in polni energije ter elana.

In kaj bomo počeli v osmem tednu učenja na daljavo. Pa pogledjmo.

NAVODILA ZA DELO

Od 18. 5. 2020 do 22. 5. 2020 (3 šolske ure)

1., 2., 3. ura: Geografske enote Južne Amerike, Podnebje in rastje Južne Amerike, Tropski deževni gozd

Obdelali bomo poglavje o Južni Ameriki. Za začetek boste prebrali besedilo v SDZ, na str. 109-117. Oglejte si fotografije, karte, klimograme, sheme in podčrtajte ključne podatke. Podatke poiščite tudi na spletnem portalu: <https://eucbeniki.sio.si/>.

- ✓ S pomočjo PDF dokumentov bomo oblikovali zapis v zvezek, ki vam jih bom posebej poslala na vaše elektronske naslove. **Besedilo, karto ali shemo iz označenih strani natisnite ali si prepisite v zvezek. Odgovorite tudi na označena vprašanja.**
- ✓ Natisnite in si v zvezek zalepite tudi karto geografskih enot Južne Amerike (priloga 1).

Za ponovitev obdelane snovi rešite še vaje 46, 47 in 48 v SDZ.

Vaše rešitve vaj/odgovorov in urejene zapise v zvezkih **mi pošljite v petek (22. 5. 2020)** na moj elektronski naslov. Zapise in rešitve bom pregledala in vam poslala povratno informacijo.

Če kjer koli naletite na kakršne koli težave, mi samo napišite in podala vam bom dodatna navodila.

Omenjeni cilji učenja so vam vodilo pri spoznavanju poglavja:

Nameni/cilji učenja (kaj želim znati/se naučiti)
1. Ob zemljevidu in ustreznem slikovnem gradivu naštetih velike pokrajinske enote, jih med seboj primerjati in sklepati o možnostih za življenje ljudi v posameznih enotah.
2. Ob klimogramih razložiti značilnosti podnebja in sklepati o vplivu podnebja na rastlinstvo in življenje ljudi.
3. Analizirati vzroke in posledice nepremišljenega človekovega posega v pokrajino ob primeru amazonskega deževnega gozda.

Lepo vas pozdravljam in želim, da vam bo učenje potekalo gladko in uspešno.

Učiteljica Jožica Tratar

Geografske enote Južne Amerike



Stara, uravnana višavja na vzhodu celine

Prvo reliefno enoto, uravnana in stara gorovja, predstavljata dve med seboj ločeni gorovji Gvajansko in Brazilsko višavje. **Gvajansko višavje** je uravnano, prevladujejo nadmorske višine med 900 in 1.500 metri nad morjem vendar največji vrhovi segajo čez 2.000 metrov, najvišji, Neblina, pa je visok 3.014 metrov. **Brazilsko višavje** po površini predstavlja skoraj četrtno Južne Amerike. Najvišji grebeni se dvigajo tik nad atlantsko obalo, njihovi najvišji vrhovi pa ne segajo višje od 3.000 metrov nad morjem. Višavje se postopoma znižuje proti notranjosti kontinenta. Prevladujejo uravnani hribi in planote, katerih višine merijo med 300 in 900 metri nad morsk gladino.

Visoki Andi na zahodu celine

Andi ali **Kordiljere** segajo od Karibskega morja na severu do Magellanovega preliva na jugu. V dolžino merijo okoli 7.200 kilometrov in so najdaljša gorska veriga na svetu (če izzamemo Srednjeatlantski hrbet, ki leži pod morsk gladino). Najvišji vrhovi Andov segajo čez 6.000, najvišji med njimi – Aconcagua celo 6.958 metrov nad morsk gladino in je najvišji vrh južne polute. Andi so se do teh višin dvigovali pred 10 do 15 milijoni let. Kljub svoji relativno nizki geološki starosti so bogati z rudami. V Andih je veliko število še delujočih vulkanov, vrhovi najvišjih med njimi so prekriti z ledom in snegom. Skrajni južni del, ki je od matične celine ločen z **Magellanovim prelivom** se imenuje **Ognjena zemlja**.

Relief - nižavja v osrednjem delu celine

Nižavja predstavljajo okoli tri petine površja Južne Amerike. V osnovi to območje razdelimo na pet nižavj, katerih reke se izlivajo v Atlantski ocean. Najsevernejše med nižavji se imenuje **Orinoško nižavje (Llanos)**. Najobsežnejše med nižavji je **Amazonsko nižavje (Selvas)**. Južno od Amazonskega nižavja leži **Laplatsko nižavje**: severni del se imenuje **Gran Chaco**, južni, ki sega do vznožja Andov pa **Pampe**. Južno od Pamp leži **Patagonija**.

Priloga 1: geografske enote Južne Amerike

Priloge:

Delitev in glavne skupne značilnosti



Skupne družbene značilnosti:

1. Predkolumbovske visoko razvite civilizacije Majev, Aztekov, Inkov in drugih ljudstev.
2. Posledice kolonizacije:
 - uničenje starih civilizacij;
 - indijansko prebivalstvo doleti demografska katastrofa (njihovo število se je v 150 letih zmanjšalo za 9/10 in sicer iz 50 milijonov na 5 milijonov);
 - prevlada španščine in portugalščine;
 - razširi se krščanstvo;
 - razvoj kolonialnega gospodarstva, ki temelji na pridobivanju kmetijskih pridelkov in izkoriščanju surovin, ki so jih v končne proizvode predelovali izven Latinske Amerike;
 - pojav črnske suženjske delovne sile;
3. Sodobni problemi:
 - danes živi 3/4 prebivalstva v mestnih naseljih;
 - beg prebivalstva s podeželja v mesta;
 - bela manjšina ima gospodarsko in politično prevlado nad rasno mešano večino;
 - gospodarstvo še vedno temelji na izkoriščanju naravnih bogastev;
 - proizvodnja drog in z njo povezan kriminal;

Karibski otoki



Relief - Karibsko otočje

Karibsko otočje zaradi preprčanja evropskih odkriteljev Amerike imenujemo tudi Zahodna Indija. V osnovi Karibsko otočje delimo na Velike Antile, Male Antile in Bahamsko otočje.

Veliki Antili so razporejeni v smeri zahod - vzhod in jih predstavljajo štirje veliki otoki (Kuba, Hispanjola, Portoriko in Jamajka).

Mali Antili ležijo vzhodno od Portorika in večinoma potekajo v smeri sever - jug vse do obal Južne Amerike, kjer pa v so v loku razporejeni v smeri vzhod - zahod. Največji med Malimi Antili so Guadeloupe, Dominica, Martinique in Saint Lucia.

Bahamsko otočje leži severno od Velikih Antilov in jugovzhodno od polotoka Floride. Bahamsko otočje sestavlja več kot 3.200 koralnih otokov različnih velikosti.

Mehika



Relief - Mehika

Mehika ima v osnovi obliko trikotnika in se zožuje od severa proti jugu. V Mehiki se iz Severne Amerike nadaljujeta dve verigi Kordiljer, ki se imenujeta **Zahodna Sierra Madre** in **Vzhodna Sierra Madre**. Med njima je obsežna **Mehiška planota**. V goratem obrobju planote je večje število še dejavnih vulkanov. Pod vzhodnimi pobočji Vzhodne Siere Madre je do 200 km široko **Obalno nižavje**. Skrajni zahodni del Mehike predstavljata sušni polotok **Baja Kalifornija**. Južno od Mehške planote se nahaja večje število manj izrazitih gorskih verig, ki se znižajo v **Tehuantepeški ožini**. Vzhodno od Tehuantepeške ožine se Mehika razširi v polotok **Jukatan**.

Na zemljevidu v atlasu poišči glavno mesto Mehike in ugotovi na kateri nadmorski višini leži. _____

Medmorska Amerika

Relief - Medmorska Amerika

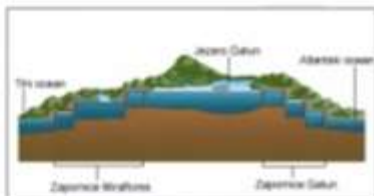


Jugovzhodno od Tehuantepeške ožine leži Medmorska Amerika, ki nima večjih izrazitih reliefnih enot. V severnem delu je široka do 400 km, v južnem pa od 100 do 200 km. Prevladuje pa **gorat svet**, visok tudi čez 4.000 metrov, s številnimi strmimi soteskami, brez večjih planot ali dolin. Večje sklenjeno območje uravnanelega sveta, imenovano **Moskitska obala**, je le na vzhodni osrednjega dela Medmorske Amerike. V južnem delu Medmorske Amerike, v najožjem in nižnjem delu, leži Panamski prekop, ki povezuje Karibsko morje Atlantskega oceana s Tihim oceanom.

Vloga in pomen Panamskega prekopa v svetovnem pomorskem prometu in gospodarstvu Paname.

Na zemljevidu v atlasu primerjaj širino držav med Tihim oceanom in Karibskim morjem.

Katera država med njimi je najožja? _____



Shema Panamskega prekopa

Preberi spodnje besedilo in ovrednoti pomen Panamskega prekopa.

Panama ima zaradi svoje lege eno najhitrej strateških točk pomorskega prometa. Prebrskico v razvoju panamskega gospodarstva zagotovo predstavlja zgradnja **Panamskega prekopa**. Panamski prekop povezuje Atlantski in Tih ocean. Gradnja prekopa je potekala pod vodstvom ZDA in je bila zaključena leta 1914. Njegov delom je prečevanje zaradi močnejše, rumene mrlice in številnih zemeljskih plazov umrlo kar 27.000 delavcev. Prekop je dolg 77 km, širok pa 90 metrov. Plovna pot iz Atlantskega v Tih ocean (ali obratno) je skrajšana kar za okoli 12.000 km. Skladi prekop lahko plovijo leže z ugrezom do 12 m, širino 32 m in dolžino 290 m. Letno prekop prečkajo okoli 14.000 ladj (skol 40 dnevno). Panama ima največje trgovsko letenje na svetu, ki šteje čez 5.000 ladj, v skupni nosilnosti 137,91 mio ton. Upoštevati pa je potrebno, da je okoli 4.700 ladj v letu tujec, vendar je so registrirane kot panamske zaradi nižjih stroškov.

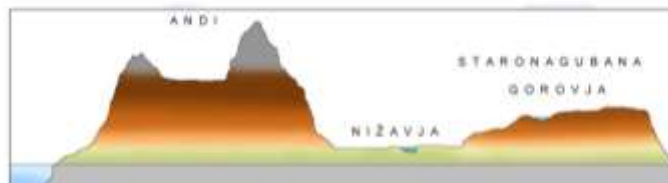
Veliko število letovnih med zaka s storitvenih dejavnosti, povezanih s Panamskim prekopom. Razvite so predvsem bančništvo, telekomunikacijske storitve in letarstvo.

S pomočjo zemljevida v atlasu primerjaj reliefne značilnosti Severne in Južne Amerike.

Katero podobnost opaziš? _____

Prerez prek Južne Amerike.

S pomočjo zemljevida v atlasu ugotovi, kje poteka.



Relief - splošne značilnosti

- Južna Amerika ima v osnovi nekaj podobnosti s reliefom severne Amerike:
- na vzhodnem delu kontinenta so staronagubane in starinske gorovja,
 - na zahodnem delu kontinenta so mladonagubane in visoki Andi ali Cordillere,
 - v srednjem delu prevladujejo nizavja, odprta v smeri sever - jug.